

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ κ. ΜΑΡΙΑΣ ΣΒΩΛΟΥ *

Ἄν ἤθελε κανεὶς νὰ διατυπώσει μιὰ γενικὴ σκέψη γιὰ τὴ σημερινὴ θέση τοῦ Πασιφισμοῦ, θὰ μπορούσε νὰ πῆ, πὼς ποτὲ ὡς τώρα τὸ διανοητικὸ αὐτὸ ρεύμα δὲν ἐκδηλώθηκε ὀρμητικώτερα ἀπὸ τὴ μεταπολεμικὴ ἐποχὴ, μὰ καὶ ποτὲ ὡς τώρα δὲν ἐκδηλώθηκεν ὀξύτερος ὁ σωβινισμὸς τῶν Κρατῶν.

Ἡ ἀντίθεση αὐτὴ μπορεῖ φυσικὰ νὰ ποιοθεύει ὅσους μὲ ἀφέλεια εἶχαν πιστέψει πὼς οἱ συνθήκες τῆς εἰρήνης σημείωναν καὶ τὸ τέλος τῶν πολέμων.

Μπορεῖ ἀκόμα νὰ χρησιμεύει γιὰ ἐπιχείρημα, ἀρκετὰ σοβαρὸ πάντως, σὲ ὅσους κηρύσσουν πὼς μόνο μιὰ βιαία μεταβολὴ στὸ σημερινὸ διεθνὲς οἰκονομικὸ καὶ πολιτικὸ καθεστῶς, θὰ ἐξασφάλιζε τὴ παγκόσμια εἰρήνη.

Μὰ ὅσοι δὲν παρασύρονται οὔτε ἀπὸ τὶς παλιές

προλήψεις ούτε από το φανατισμό του δογματισμού, θα δούν στην αντίθεση αυτή ακριβώς, ένα μεταβατικό φαινόμενο. Παρόμοια σημειώνονται πάντα στο τέλος κάθε βραδείας εξέλιξης που επιταχύνεται από εξωτερικά γεγονότα και για αυτό έρχεται σε άμεση αντίθεση με την υπάρχουσα κατάσταση. Όπωςδήποτε το φαινόμενο αυτό μάς δείχνει τη νέα κατεύθυνση και αφήνει να διαγράφονται καθαρά τα χαρακτηριστικά σημεία μιας νέας εποχής.

Και η εξέλιξη του φαινομένου αυτού βρίσκεται στο ότι οι λαοί δεν κατώρθωσαν ακόμα να αποκτήσουν καθαρή συνείδηση για τα μέσα που θα πραγματοποιήσουν το ιδανικό της Ειρήνης που τα έμπνέει βαθύτατα.

Και είναι τόση η δύναμη του διανοητικού αυτού ρεύματος που η αντίσταση των κυβερνήσεων έλαττώνεται καθημερινώς περισσότερο.

Όταν η άπουχία έκλεινε τη συνδιάσκεψη της Γένουας μέσα τόσο αξιοθρήνητο τρόπο, ποιός θα μπορούσε να προαισθανθή το Λοκάρνο;

Οι δυο μεγάλες τάσεις που διαγράφονται στο στάδιο της διθνοϋς πολιτικής, δικαιολογούν αρκετά την άποψή μου. Η τάση να κρίνονται μέσα στο διεθνές φοιτητικό ιδιαίτερες διαφορές μεταξύ κρατών και η τάση να εγκαταλείπεται κάθε μέρα και περισσότερο η παλιά μέθοδος των χωριστών μυστικών συνθηκών και νάναπληρώνονται με δημοτικές συμφωνίες, αν όχι διεθνείς.

Όλ' αυτά δεν ικανοποιούν φυσικά τους πασιφιστές γιατί σκέπτονται πως στο τέλος τίποτε ακόμα δεν θα μπορούσε να εμποδίσει τον πόλεμο να ξεσπάσει μεταξύ μεγάλων κρατών και πως το μόνο μέσο για την πρόληψη των πολέμων είναι ο ταυτόχρονος και γενικός αποπλισμός.

Μά ο στρατιωτικός αποπλισμός δεν είναι βέβαια αρκετός χωρίς παράλληλο οικονομικό και ήθικόν αποπλισμό.

Όσο οι δυο κολοσσιαίοι παράγοντες, τα οικονομικά αίτια και τα μίσση των λαών δεν εξουδετερώνονται, η παγκόσμια ειρήνη θα μένει ή το άοριστο σύμβολο ενός άγνωστου ιδεαλισμού ή το διακοσμητικό μοτίβο σπουδαιοφανών πολιτικών λόγων.

Δεν πρόκειται να σχοληθώ σήμερα παρά μόνο με τον ήθικόν αποπλισμό, που όσο κι αν τον θεωρούν μερικοί αποτέλεσμα του οικονομικού, απαιτεί αναμφισβήτητα ψυχική προπαρασκευή που τα αποτελέσματά της δεν μπορεί νάνοι άμεσα.

Η ειρηνευτική άγωγή είναι η βάση της ψυχικής αυτής καλλιέργειας. Και με την άγωγή αυτή δεν έννοούμε βέβαια μια νέα δογματική διδασκαλία, που θα ήταν άποκρουστική σαν κάθε τι που αποκλείει την έρευνα και περιορίζει την ελευθερία του πνεύματος, αλλά θέλομε να δημιουργήσομε μια γενεά με νέα διανοητικότητα. Νάναπτύξομε τις διανοητικές και ήθικές της δυνάμεις που μονάχαε θα την κάνουν έαυτή να νιώσει και να δημιουργήσει την ατμόσφαιρα της ειρήνης. Γιατί ασφαλώς οι σημερινές συνθήκες δε θα μεταβληθούν ούσιαστικά παρά από τη στιγμή που τα άτομα θαποκτήσουν τη σταθερή θέληση να τις αλλάξουν.

Νέοι θεσμοί χωρίς την ψυχή που θα τους δώσει ζωή, θα μένουν σαν τα όμοια κτεία που ύψώνονται μεγαλόπρεπα μόνο για να τα θαυμάζει το ανθρώπινο πλήθος στις μεγάλες εκθέσεις.

Γιατί όσο ο πασιφισμός φανερώνεται μόνο σά μια δρμητική εκδήλωση ενός καθαρού ιδεαλισμού που συγκινεί ρομαντικά τους διανοουμένους όλων των χωρών, χωρίς να τους έμπνέει το αίσθημα της ευθύνης απέναντι των αρχών του· όσο οι μεγάλες λαϊκές μάζες κρατάν στη ψυχή τους μόνο τη φρίκη του πολέμου σαν αντίδραση προς την άθλιότητα που ήταν προδ όλίγου ακόμα τα μοιραία της θύματα,

χωρίς να συνειδητοποιήσουν μέσα τους την ανάγκη της *άλληλεγγύης μεταξύ των Έθνών και ναποκτήσουν τη σταθερή θέληση να επιβάλλουν τις απόψεις τους*, πάντα η τελευταία λέξη θα μένει στον πόλεμο. Κι όλον αυτό τον καιρό, η ανθρωπότητα θα παραπαίει σαν μεθυσμένη στο χείλος ενός κρημνού, κυττάζοντας τότε τον ούρανο και τότε την ήβυσσο!

Περιορισμένη σε στενότερα χρονικά όρια, θα προσπαθήσω να χαράξω το ρόλο της γυναίκας για τη προσπάθεια υπέρ της Ειρήνης όχι στην άτομική της ζωή μα μόνο μέσα στις γυναικείες δρανώσεις. Έξετάζουν συνήθως από τη συναισθηματική του μόνο άποψη καθετί που άφορα τη γυναίκα, υπερβάλλοντας και στο σημείο αυτό την αξία του συναισθηματικού στοιχείου στη γυναικεία ψυχοσύνθεση. Πιστεύουν πως η γυναίκα είναι πλασμένη για την Ειρήνη, γιατί αισθάνεται σαν από ένστιχο τη φρίκη του πολέμου. Η γνώμη μάλιστα αυτή χρησιμοποιείται για έπιχείρημα ούσους διαβλέπουν στην ανάμιξη της γυναίκας στην πολιτική ζωή ένα παραπάνω κίνδυνο στα σωβινιστικά τους σχέδια. Μα έμεις οι γυναίκες, τουλάχιστον, όφείλομε να λέμε την άλήθεια για ότι μάς άφορα. Και πρέπει να όμολογήσομε πως η γυναίκα δεν είναι απ αυτή τη φύση της πασιφιστρια, άπλουστάτα, γιατί ο πασιφισμός δεν είναι καθόλου ένστιχο, αλλά καρπός μιας βραδύτατης εξέλιξης του ανθρώπινου πνεύματος, προς ένα ψηλότερο ιδανικό.

Αν οι γυναίκες ήταν *πλασμένες* ειρηνόφιλες, θάβρισκαν τρόπο αν όχι να εμποδίσουν—γιατί δεν είχαν ασφαλώς τα μέσα—τουλάχιστο να διαμαρτυρηθούν μηλί τους τη δύναμη, όμαδικά, για το κολοσσιαίο έγκλημα που υπήρξεν ο μεγάλος πόλεμος. Μα δεν το έκαναν όπως άλλως τε δεν το έκαναν ούτε όλοι οι άντρες που εκήρτυαν τις πασιφιστικές αρχές! Μόνο λίγες έκλεχτες γυναίκες σε κάθε χώρα είχαν την τόλμη να χτυπήσουν τον κώδωνα του κινδύνου. Μόνο λίγες γυναίκες υπήρξαν πραγματικά πασιφιστριες. Όλες οι άλλες έμειναν παθητικοί θεατές, υπέστησαν με—θαυμαστήν άλλως τε—αυτοθυσία τις συνέπειες του πολέμου, εργάστηκαν με έπιμονή και με θαυμαστή άντοχή για να επαρκέσουν στις ανάγκες της χώρας τους, έκλαψαν σιωπηλά άγαπημένους νεκρούς.

Κοντά στο στενό έθνικιστικό πνεύμα που τις ένέπνεε, όπως και όλους τους άντρες, κορυφωμένο κάποτε στο σκληρό έγωισμό που το πνεύμα της αυτοσυντήρησης έκανε ακόμη οξύτερο, κοντά στο φανατισμό που η θέα του θανάτου και της καταστροφής έκανε πιο στυγνό, ίσως όσοι μαίσιοδοξία εξέτάζουν την ανθρώπινη φύση θα μπορούσαν να βρουν και μέσα στην ψυχή των γυναικών την έλπίδα πως έτσι συνέλαβον στη γενική ελευθερία και την ειρήνη έλπίδα, που με τόση έπιμέλεια οι υπεύθυνοι και των δύο μερών προσπαθούσαν να μεταβάλουν σε πραγματική πεποίθηση.

Ίσως αυτή η έλπίδα να σώπαινε τη φωνή της φρίκης, ναπνιγε το λυγμό του ανθρώπινου οίκτου. Ίσως αυτή νασβυσε την άγωνία της άμβιβολίας που γεννιότανε στις πύς άνήσυχες ψυχές.

Όπωςδήποτε το γεγονός είναι πως μόνο άφου τέλειωσε η σφαγή, άρχισε να συνειδητοποιείται το πασιφιστικό ιδανικό και στην ψυχή των μεγάλων γυναικών μαζών, όταν νικητές και νικημένοι ένωσαν πως ήταν το ίδιο συντριμμένοι οικονομικά και ήθικά. Και όταν από μέσα από τα έρείπια τα σπαρμένα με ανθρώπινους σκελετούς όπου κανείς δε θα μπορούσε να ξεχωρήσει έχθρους και φίλους άκούστηκε η φωνή των νεκρών σαν μια πένθιμη ύπόκρουση των χαμένων έλπίδων, ύστατη διαμαρτυρία,

για την ανώφελη αιματοχυσία, τότε και μόνο μέσα στην ανθρώπινη συνείδηση θεμελιώθηκε ο πόθος της ειρήνης. Τότε και όλες οι γυναίκες οργανώσεις, αντιπροσωπεύοντας και σαυτό το σημείο τις μεγάλες τάσεις της παγκόσμιας σκέψης, ανεξάρτητα από τους ειδικούς τους σκοπούς, συναντήθηκαν σ'ένα κοινό σκοπό: Να συντονίσουν όλες τις προσπάθειες για την πραγματοποίηση της Ειρήνης.

Έτσι ο φεμινισμός είναι σήμερα ο διεθνής σηματοφόρος του Πασιφισμού. Η Μικρή Άνταντ των Γυναικών, όπου αντιπροσωπεύονται γυναικείες οργανώσεις πέντε Κρατών της Νοτιανατολικής Ευρώπης, της Ρουμανίας, Γιουγκοσλαβίας, Τσεχοσλοβακίας, Πολωνίας και της Ελλάδος, εργάζεται προς αυτή τη κατεύθυνση.

Αν ακόμα η ένωση αυτή δεν περιλαμβάνει και τη Βουλγαρία και την Τουρκία, ελπίζουμε πως σε πολύ κοντινό μέλλον θα μπορούσαμε να τις κατατάξουμε μεταξύ των μελών μας.

Η Μ. Α. Γ. έχει μπροστά της πλατύτατο πρόγραμμα να εφαρμόσει που οι μεγάλες γραμμές του κοντά στην προσπάθεια για την πασιφασιστική άγωση είναι κατά τη γνώμη μου αυτές:

Η άμοιβαία γνώση των λαών αυτών. Όχι δηλαδή μιαν απλή γνωριμία που θα δημιουργούσε μερικές επιπόλαιες φιλικές σχέσεις, μα μιá πραγματική ψυχική προσέγγιση που θάταν κατορθωτή μόνο με την πλατειά γνώση της ζωής κάθε λαού με όλες τους τις εκδηλώσεις, την τέχνη, τη φιλολογία, την οικονομική και κοινωνική ζωή και τις κοινωνικές ιδέες κάθε χώρας. Το σκοπό αυτό θα εξυπηρετούσε η ίδρυση Ίνστιτούτων που θαγάλλιαζι όχι μόνο τις Βαλκανικές γλώσσες μα και τη Τσεχοσλοβακία και τη Πολωνία, τόπους που ο πολιτισμός τους τόσα ενδιαφέροντα σημεία παρουσιάζει. Τα Ίνστιτούτα αυτά αντίθετα με την τάση που εκδηλώθηκε και στον τόπο μας και αλλού, νομίζω πως θάπρεπε ναχουν για κύριο σκοπό τους την κοινωνιολογική έρευνα του παρόντος και του μέλλοντος και όχι την ιστορική και εθνολογική, έφ' όσον τουλάχιστο θα είχαν σκοπό την εξυπηρέτηση της Ειρήνης.

Θα υπάρξει πάντα καιρός για τις έρευνες των τελευταίων αυτών κλάδων, σπουδαιότατων πάντως, μα που τα προβλήματά τους χρειάζονται σπάνια επιστημονική αντικειμενικότητα.

Το παρόν και το μέλλον των Βαλκανικών λαών έχει απαιτήσεις πολύ πιο επείγουσες ώστε να μās μένει ο καιρός και η όρεξη για έρευνες που κατά κανόνα διευθύνονται με την μαπαγγέτα της πολιτικής.

Θα ήταν ευτύχημα, και η Μικρή Άνταντ των Γυναικών θάπρεπε να κάνει κάθε προσπάθεια για να ιδρυθούν σε κάθε τόπο τέτοιοι **ιδιωτικοί οργανισμοί** που συγκρίνοντας και μελετώντας τις οικονομικές, νομικές, κοινωνικές και καλλιτεχνικές συνθήκες της ζωής κάθε χώρας θα συνέβαλαν σε μιá πραγματική συνεργασία μεταξύ των λαών αυτών, που παρ'όλες τις αντίθετες και υποβολιμαίες εκδηλώσεις, στο βάθος της ψυχής τους επιθυμούν μονάχα την Ειρήνη.

Η άμοιβαία γνώση θα ξυπνήσει τη συνείδηση πως υπάρχουν κοινά συμφέροντα και έτσι ο οικονομικός παράγων θα τεθή στη διάθεση της ε'ρήνης και όχι του πολέμου. Η άμοιβαία γνωριμία θα γεννήσει το σεβασμό μεταξύ των λαών αυτών που είναι η βάση της αλληλεγγύης. Η ψυχική επαφή τέλος θα δώσει την πρόκληση πως κάθε λαός έχει ιδιαίτερα προνομιακά δικαιώματα στην κυριαρχία της Βαλκανικής και θα επιβάλει την άρχη ότι λαοί που τόσου αιώνως έζησαν και υπέφεραν μαζί άπάνω σαυτό το κομμάτι της γης, έχουν ίσα δικαιώματα να ζήσουν και να εργασθούν ελεύθεροι και να ευημερήσουν ήσυχαι και ένωμένοι, καλοί φίλοι και συναγωνιστές στον πολι-

τισμό και την πρόοδο και όχι έχθροι και αντίπαλοι φανατισμένοι και άκαταλόγιστοι.

Βέβαια η ίδρυση Ίνστιτούτων με την επιστημονική αυτήν έκταση ξεπερνά τις δυνάμεις μιās μόνης οργανώσης. Γιαυτό άκριβώς σ' ένα τέτοιο έργο πρέπει να βοηθήσουν όλοι όσοι πιστεύουν στο ιδανικό της Ειρήνης. Αν ένα έργο είναι δύσκολο δεν είναι όμως και άκατόρθωτο όταν υπάρξει η θέληση, η καλή πίστη, η αλληλεγγύη.

Στό μεταξύ όμως επιβάλλεται η ίδρυση κοντά σε κάθε τμήμα της Μ. Α. Γ. γραφείων με σκοπό να συναθροίσουν όλες τις σχετικές πληροφορίες ώστε να διευκολύνουν τη μελέτη άπάνω στα ζητήματα που άφορούν ειδικά τη γυναίκα. Τουλάχιστο ως προσπάθεισσε να γνωριστούμε καλλίτερα μεταξύ μας έμεις οι γυναίκες. Έτσι θα νιώσουμε περισσότερο η μιá την άλλη, και θα βρούμε τα σημεία μιās κοινής συνεννόησης.

Η ίδρυση μάλιστα δελτίου που θάδινε στη δημοσιότητα τα πορίσματα των έρευνών και των μελετών αυτών, όχι μόνο θα είχε άποτέλεσμα στην προαγωγή των ζητημάτων μας μα θα έδινε το σύνθημα για μιá ανάλογη κίνηση και σ' άλλους κύκλους.

Έπειτα η ίδρυση clubs της Μ. Α. Γ. στις πρωτεύουσες των χωρών μας, όπου οι πάροικοι ή οι ταξιειδιώτες θα μπορούσαν να βρουν κάτι που να τους θυμίζει τον τόπο τους ή ακόμα το περιβάλλον που θα τους διευκόλυνε τη διαμονή τους ή τη γνωριμία τους με τον τόπο, είναι κατά τη γνώμη μου άναγκαία. Τα clubs αυτά θα γίνονται οι πυρήνες και της ανάλογης ειρηνευτικής κίνησης.

Και στο σημείο αυτό κανείς δεν μπορεί να παραβλέψει και την άξία επιστημονικών ή άλλων έκδρομών που θα εύκόλυναν την προσέγγιση ανθρώπων με όμοια επαγγέλματα ή διανοητικές ασχολίες και θα έκαναν φανερό πως είναι περισσότερο δυνατή η συνεννόηση μεταξύ ατόμων που άνήκουν σε διάφορες χώρες μα έχουν τα αυτά συμφέροντα ή κοινά ιδανικά, παρὰ μεταξύ προσώπων που ζούν στον ίδιον τόπο μα είναι ψυχικά ξένα μεταξύ τους.

Νομίζω πως η εφαρμογή παρόμοιου προγράμματος θα βοηθούσε περισσότερο στην ανάπτυξη φιλικών δεσμών μεταξύ των λαών μας, παρὰ οποιαδήποτε ξερή και δογματική διδασκαλία υπέρ της Ειρήνης.

Μα παράλληλα σ' όλ' αυτά επιβάλλεται η ένισχυση της Κοινωνίας των Έθνών μέσα στην ψυχή των λαϊκών μαζών σαν ένός θεσμού άναγκαίου για την ειρήνη του κόσμου. Οι γυναίκες όφείλουν με τις οργανώσεις τους να πείσουν πως άπόκειται στην ένωμένη θέληση των λαών να ένσαρκωθεί ο θεσμός αυτός σ'ένα Διεθνές Κοινοβούλιο όπου οι αντιπρόσωποι των λαών και όχι των Κυβερνήσεων θα κανονίζουν διεθνώς όλα τα μεγάλα ζητήματα της παραγωγής και της κατανομής των πρώτων υλών—αιώνιες αιτίες πολέμων—και όπου τα σταθμά για την κρίση των διαφορών μεταξύ των Έθνών θα είναι τα ίδια για τους μικρούς και τους μεγάλους λαούς. Και χρειάζεται ακόμα να τονίσουν πως ιδιαίτερα οι μικροί λαοί έχουν συμφέρον να αφήσουν τις μικροδιαφορές τους που ανακινούνται σε κάθε ευκαιρία από τους μεγάλους για να εξυπηρετήσουν τα ιδιαίτερα τους συμφέροντα. Και να πείσουν πως στο τέλος και αν ακόμα οι πιο σωβινιστικές άπόψεις ένός λαού εκκληρωθούν, ελάχιστο θα ώφεληθή σήμερα άφου θα είναι άναγκασμένος να κάθεται άπάνω σ'ένα ένεργό ή φαίσιετο, άπάνω στην άγανάκτηση και το μένος των πιεζομένων χωρίς ποτέ να καρπωθή τα άγαθά μιās πραγματικής Ειρήνης.

Οι γυναίκες όφείλουν τέλος να διαφωτίσουν πως μέσα στην άτμόσφαιρα που θα δημιουργήσει μιá Διεθνής Κοινωνία στηριγμένη πραγματικά στη λαϊκή συνείδηση, θα εξαφανιστούν οι επικίνδυνοι άχρο-

βατισμοὶ τῶν μικροπολιτικῶν καὶ τῶν τυρρανίσκων ποὺ ὠθοῦν δλόκληρους λαοὺς στὴν καταστροφή γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση ἀτομικῶν τους βλέψεων, ἢ ἀπλῶς παρατόλμων σχεδίων.

Ἴσως δὲ αὐτὰ θὰ φήσουν ἀδιάφορους ὅσους νομίζουν πὼς ἡ παγκόσμια εἰρήνη εἶναι κάτι ἀφθαστο στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία. Ὅσοι ὅμως πιστεύουν στὸ ἰδανικὸ τῆς εἰρήνης καὶ νομίζουν πὼς καμιὰ θυσία δὲν εἶναι μεγάλη γιὰ νὰ μπορέσει τὸ ἰδανικὸ αὐτὸ νὰ γίνῃ *πραγματικότες*, αὐτοὶ πρέπει νὰ δώσουν μεταξὺ τους τὸ χέρι.

Ἴσως τὸ τέρμα νὰ μὴν εἶναι πολὺ μακρυνό. Μὴ ξεγνᾶμε πὼς ζοῦμε σὲ μιὰν ἐποχὴ ραγδαίας ἐξέλιξης. Ἄλλως τε ἄργα ἢ γρήγορα τί σημαίνει!

Ὁ μεγάλος ἀπόστολος τῆς εἰρήνης ὁ Ρωμαῖν Ρολάν μᾶς τὸ εἶπε:

Θαρθῆ καιρὸς ποὺ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ μάθουν τὴν ἀλήθεια· ποὺ θὰ ξαναλωθῶσουν τὶς λόγους γιὰ νὰ φτιάσουν δρεπάνια καὶ τὰ σπαθιά γιὰ νὰ φτιάσουν ἀλέτρια. Θαρθῆ καιρὸς ποὺ τὸ λιοντάρι θὰ κοιμηθῆ κοντὰ στὸ ἀρνί. Θαρθῆ...»